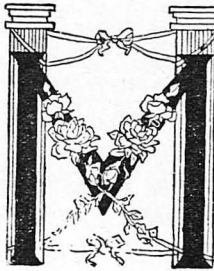


ΣΤΟ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Ο ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΡΗΤΗ

Ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις τοῦ 1841. Ἡ ἐλπίδες τῶν Κρητικῶν. Ὁ ἐνθουσιασμός τῶν ἐλευθέρων ἀδελφῶν. Ὁ Κομμουνδούρος ἀφίνει τὶς πανεπιστημιακὰς του σπουδὰς καὶ φεύγει γιὰ τὴν ἠρωϊκὴν μεγαλόνησον. Ἐνα περικεφαλιῶδες ταξίδι. Τὸ κινηγητὸ ἐκ μερῶν τῶν Τούρκων. Ὁ βοεκάρισμα. Ὁ κέρμας κἀιγεται κ' Ὁ Κομμουνδούρος... διαβάζει τὸν Πλούταρχον. Πῶς φτάσανε στὴν Κρήτη, κτλ. κτλ.



ΕΣΑ στὸς μικροὺς αἰῶνας τῆς δουλείας τῆς Ἡ Κρήτη δὲν ἔπαυε τοὺς ἀγῶνας γιὰ νὰ διώξῃ τοὺς ξένους κατακτητὰς τῆς, εἴτε Φράγκοι ἦσαν αὐτοὶ εἴτε Τούρκοι.

Μία ἀπὸ τὰς ἀναθηρῶτους ἐπαναστάσεις τῆς ἦταν καὶ ἡ τοῦ 1841. Τὸ 1841 εἶχε ριζώσει στὸν Κρητικὸ λαὸ ἡ πεποίθησις ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ τοὺς βοηθοῦσε νὰ ἐλευθερωθῶν καὶ ὅτι ἦταν ἔτοιμος ὁ Ἀγγλικὸς στόλος νὰ τοὺς συνδράμῃ ἀν σήμερον ἐπαναστάσει. Πῶς ἐγεννήθη ἡ πεποίθησις αὕτη; Ἀγνοοῦν. Ὁλοσόφῳ τῆς ἡλικίας τῶν Κομητῶν κ' ἡ ἐπαναστάσις φρονιτέως. Ὅπως πάντα δέ, ἐνθουσιασμός καὶ συγάνησι ἐγεννήθη γὰρ τὸν ἀγῶνα τῶν Κρητῶν στὴν ἐλευθερωμένη Ἑλλάδα κ' ἄρχισε ἡ ἀποστολὴ πολεμοφρόνων καὶ τροφίμων τῶν μεγαλόνησον, ἐνῶ ἀπὸ διὰ φάραγγος λιμένας ἐφύεταν κρημὰ ἰσσοφοροῦ. γερμὰ μὲ ἐθελοντὰς ποὺ πῆγαν νὰ πολεμήσουν μαρὸ μὲ τὸν Κρητικὸν ἀδελφόν.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὁ Ἀλέξανδρος Κομμουνδούρος, ὁ μέλλον πρωθυπουργὸς καὶ μία ἀπὸ τὶς ευγενέστερες καὶ ἱκανότερες πολιτικὰς μορφὰς τῆς Ἑλλάδος, ἦταν φοιτητὴς τῆς Νομικῆς. Εἰκοσιεσσάρων χρόνων μόλις ὁ Κομμουνδούρος τότε, συνεδέετο ἀδελφικῶς μὲ τὸν Κρητικὸ Χ. Βουρδουμιάζην, συμφοιτητὴν του.

Οἱ δύο φίλοι συζητοῦσαν τὰ τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Κρήτης στὸ δωμάτιο τοῦ Βουρδουμιάζην καὶ ἐβλέποντο ἀπὸ τὸν ἐνθουσιασμῶ. Τόσο δὲ ἦσαν ἐνθουσιαστῆ, ὥστε ἀποφασίσαν στὸ τέλος νὰ τρέξουν ὡς ἐθελοντὰι στὴν ἠρωϊκὴν μεγαλόνησον.

Ἀρχίσαν λοιπὸν νὰ ὀργανώων τὴν ἀναχώρησίν τοις. Ὁ Κομμουνδούρος ἐστρατολόγησε μερικὸν Μαυράτην κ' ὁ Βουρδουμιάζην ἄρκετους Κρητικοὺς. Ἐπειτα οἰκονομήσαν τὰ ἀπαιτούμενα χρηματὰ γιὰ τὴν ἄλυσιν ἐνὸς μικροῦ καιροῦ καὶ πρῶτον φέρον ἐγνωστοποίησαν τὸ σκοπὸν τοὺς στὴν ἐπιτελεστικὴν ἐπιτροπὴν, ἡ ὁποία εἶχε σχηματισθῆ στὴν Ἀθήνα καὶ ἡ ὁποία ἐπρωιμῆεν πολεμοφρόνια καὶ τροφίμα στὸς Κρητὰς ἐπαναστάτας. Ἡ ἐπιτροπὴ τοὺς ἔδωσε ἄρκετὰ τροφίμα καὶ πολεμοφρόνια γιὰ νὰ τὰ παραδώσων στὸς Κρητικοὺς, ἐνῶ δὲ μέλος αὐτῆς, ὁ Κρητικὸς ποιητῆς καὶ δραματογράφου Ἐμμ. Ἀντωνιάδης, ἐνθουσιάζετο τόσο, ὥστε τοὺς συνώδεγε ὡς τὸν Πειραιᾶ καὶ τοὺς ἐχάρισε κ' ἔνα ζευγὰρι πιστόλια. Ἀποχωρεῖντας δὲ αὐτοὺς τοὺς εὐχρίστηκε νὰ φανοῦν ἀντάξει τὸν προγόνον του.

Ὅταν τὸ καιρὸν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐπέβαιναν ὁ Κομμουνδούρος κ' ὁ Βουρδουμιάζην, ἔφτασε στὰ Κρητικὰ νερά, οἱ δύο νεαροὶ φοιτητὰι, ἀντιλήφθησαν ὅτι δὲν ἦταν εὐκολὸν πράγμα νὰ προσεγγίσων στὸ νησί, γιὰτὶ ὁ Τούρκικὸς στόλος εἶχε ἀποκλείσει στενὰ τὴν Κρήτη. Αὐτὸ τὸ ἤξεραν καὶ πρῶτον φέρον ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἀλλὰ ἔβλεπαν εἰθὰ ἔφερον τὴν τουρκικὴν ἐπιτήρησι. Ὅταν ὅμως ἔφτασαν ἐπὶ τοῦτον, κατάλαβαν τὴν δυσκολίαν καὶ τραβήξαν πρὸς τ' Ἀντικύθηρα, ἀπ' ὅπου θὰ δοκίμαζαν νὰ τραποῦσων, μὲ τὴν πρώτη ἐκείνη, σὲ Κρητικὸν λιμῶν.

Ὁ Κομμουνδούρος σ' ἔβλετο τὸ ταξίδι ἦταν εὐθύμος κ' ἀδαίωροισεν γιὰ τοὺς κινδύνους. Στ' Ἀντικύθηρα ποὺ πῆγαν, ὁ Βουρδουμιάζην βρήκε πολλοὺς γνωστούς τῶν Κρητικῶν ἀπὸ τὰ Σφακιά, οἱ ὁποῖοι περικυβήθησαν ὅσο μπόρουν τοὺς δύο νέους. Τέλος μὰ νύ τὰ κἀνεσαν πανὶ καὶ τραβήξαν γιὰ τὴν Κρήτη. Μόλις ὅμως βγήκαν στ' ἀνοιχτὰ ὁ ἀέρας ἔπεσε κ' ἔτσι δὲν πρόφτασαν ν' ἀράξουν στὴν Κρήτη πρῶτον ἡμερῶσι. Τὸ πρῶτον λοιπὸν βρέθησαν ἔξω μίλια μακρὰ ἀπὸ τὴν μεγαλόνησον καὶ, τὸ χαριετόν, δεικνύον ἀντίκρου τοὺς δύο τουρκικὰ πολεμικὰ ποὺ ἔρχονταν κατεπάνω τοις! Οἱ ἐθελοντὰι προσπῆθησαν τότε νὰ ξεφύγουν, καὶ τραβήξαν ἀνοιχτὰ, ἐνῶ τὰ κανόνια τῶν τουρκικῶν πλοίων τοὺς χτυποῦσαν ἄγρια γιὰ νὰ τοὺς δουλιάζουν.

Τὶς στιγμὰς αὐτὰς τῆς ἀγωνίας καὶ τῆς τρομάρας, ὁ Κομμουνδούρος διαπρῶσε βλῆ του τὴν ψυχραμίαν. — Λίγο μὲ μέλλει ἀν μὰς μῶσον οἱ Τούρκοι, ἔλεγε στὸ Βουρ-

δουμιάζην καὶ τοὺς ἄλλους ἐθελοντὰς γελῶντας. Μοῦ κἀποφραίνεται διως γιὰτὶ οἱ Κρητικοὶ θὰ χάσουν τὰ πολεμοφρόνια ποὺ τοὺς πηγαίνομεν.

Λέγοντας ὁ Κομμουνδούρος τὰ λόγια αὐτὰ, ἔφριξε μὰ περιφρονητικὴν ματιὰ πρὸς τὰ τουρκικὰ πολεμικὰ, ἔσπλιώθηκε στὸ κατόστρωμα κ' ἄρχισε νὰ διαβάτῃ κάποιον βιβλίον.

Ὁ Βουρδουμιάζην, ὁ ὁποῖος ἀφίγειται τὶς λεπτομέρειες τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ, ἔμεινε κατάκλητος ἀπὸ τὴν ψυχραμίαν τοῦ φίλου του, ὁ ὁποῖος, ἐνῶ ἔβλεπε τὶς τουρκικὰς σφαιρὰς νὰ πέτρουνη γῶπον ἀπὸ τὸ καιρὸν τοὺς καὶ κατάλαβαν ὅτι ὁ κίνδυνος νὰ δουλιάζουν ἦταν ἀμεσος, δὲν ἔδινε πεντάρια. Κινδύνευαν ἐπίσης ν' ἀνατιναχθῶν στὸν ἀέρα, ἀν ἔλεγετε καμμιὰ σφαιρὰ στὸ ματαροῦτι ποὺ πῆγαν νὰ πολεμήσων ἐπαναστάτας. Μὰ ὁ Κομμουνδούρος ἐξακολούθησε μέσα στὸ χαλασμὸ αὐτὸ νὰ διαβάσῃ του, τόσο φέρον, ὥστε ὁ Βουρδουμιάζην δαιμονίστηκε κ' ἔσκαψε τέλος νὰ δῇ τὸ βιβλίον διαβάσει.

Μὲ κατὰλῃξεν τοῦ εἶδε ὅτι ἦταν ὁ Πλούταρχος. Ὁ φίλος του διαβάσει τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὴν βιογραφίαν τοῦ Καίσαρος. Μόλις εἶδε ὁμοῦ τὸν Βουρδουμιάζην νὰ σκῆθι ἀπὸ πάνω του, ἀνήσυχον τοῦ εἶπε γρηγοῦντας ἐντέλως τὶς πλάτες του τὰ τουρκικὰ πολεμικὰ ποὺ τοὺς κινηγοῦσαν :

— Σὲ παρακαλῶ νὰ μὲ εἰδοποιήσης ὅταν μὰς σμῶσον τὰ ἐχθρικά κἀραβία.

Ποῦ σκοπὸν εἶχε διως καὶ τὸ ἐχεδίαζε νὰ κἀμῃ, δὲν ἐξήγησε στὸ φίλον του.



Ἀ Κομμουνδούρος

Ὁ Ἀλέξανδρος Κομμουνδούρος

μοφοδίων. Ἐπειτα ἀπὸ τὸν ὁποῖον ἀνέβηκε τὸ ἴψωμα ποὺ βόρουναν οἱ ἐπαναστάται, οἱ ὁποῖοι τοὺς ὑποδέχθησαν μὲ συγάνησι κ' ἐνθουσιασμῶ.

Ἐπὶ ἐπτὰ μῆνας οἱ δύο φίλοι ἔλαβαν μέρος σ' ὅλες τὶς πολεμικὰς ἐπιχειρήσεις τῆς Κρήτης μ' ἐνθουσιασμῶ καὶ γενναϊότητα.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ, διως καὶ τόσες ἄλλες, ἦταν καταδικασμένη ν' ἀποτύχῃ. Δὲν μπόρουνε μὰ χροῖτα παλληκαριῶν ν' ἀντιπυλῆθῃ καὶ νὰ κινήσῃ μὰ παντοδύναμη Ἀυτοκρατορία. Κί' ἔτσι, οἱ δύο φίλοι, ἔπειτα ἀπὸ ἐπτὰ μῆνων περικεφαλιῶν, ἀναγκάστηκαν νὰ γυρίσουν στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ συνεχίσουν τὶς πανεπιστημιακὰς τουσπουδὰς.

ΡΟΔΟΦΥΛΛΑ

- Ὅτε ὑφασμα νὰ ψωνίζετε, οὔτε γυναικὰ νὰ διαλέγετε μὲ τὸ φῶς τὴν λάμπαν.
- Δανεϊκὸν πανοφῶρον δὲν φέρνετε ζῆστη.
- Συνειδήσει εἶνε ἡ ἀπομικτὴ σας κρήσις. Τιμὴ εἶνε ἡ κρήσις τῶν ἁλλων.
- Τὸ μόνο θέλητρο μοικῶν γυναικῶν εἶνε ἡ ἀπάθειά τοις.
- Ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον πολλοὶ ἄνθρωποι δὲν ἀρέσουν στοὺς ἄλλους εἶνε ὅτι ἀρέσουν πάρα πολὺ τὸν ἑαυτὸ τοις.